

Ks. Czesław Krakowiak

KAPŁAŃSTWO WSPÓLNE I KAPŁAŃSTWO SŁUŻEBNE W ŚWIELE KSIĄG LITURGICZNYCH

Nauka Soboru o Kościele jako hierarchicznie zorganizowanym Ludzie Bożym mającym udział w kapłaństwie Chrystusa i ukazującym się jako kapłański Lud głównie w sprawowaniu liturgii (KL 10), pozostaje w ścisłym związku z teologią kapłaństwa, tak wspólnego wszystkim ochrzczonym jak i kapłaństwa służebnego. Cechą charakterystyczną eklezjologii Vaticanum II jest to, że ujmuje strukturę Kościoła od podstaw piramidy, którą tworzy Lud Boży mający udział w kapłaństwie Chrystusa i dopiero na tym tle przedstawia naukę Kościoła o kapłaństwie hierarchicznym czyli służebnym. Wydane po Soborze księgi liturgiczne, a zwłaszcza Pontyfikał Rzymski z 1968 zawierający obrzędy święceń, można uważać za wyrażoną językiem liturgicznym teologię kapłaństwa służebnego w duchu Vaticanum II. Celem przedstawienia ogólnego zarysu teologii kapłaństwa istniejącego w Kościele, opierając się na księgach liturgicznych, należy więc z konieczności analizować je w świetle i w powiązaniu z nauką Soboru o Kościele, kapłaństwie Chrystusa i kapłaństwie całego Ludu Bożego.

1. KAPŁAŃSTWO JEZUSA CHRYSYTA I KAPŁAŃSTWO LUDU BOŻEGO

Fundamentalna prawda katolickiej nauki o kapłaństwie zawiera się w stwierdzeniu, że w sensie ścisłym i właściwym jedynym i wiecznym Kapłanem Nowego Przymierza, oraz jedynym Pośrednikiem między Bogiem i ludźmi jest Jezus Chrystus (1 Tm 2, 5; KK 28). Jezus Chrystus staje się kapłanem w chwili Wcielenia, kiedy Jego Bóstwo jednoczy się z ludzką naturą mocą Ducha Świętego. Następnym etapem jest Jego chrzest w Jordanie, nowe namaszczenie Duchem Świętym, które inauguruje wypełnianie przez Niego funkcji kapłańskich: głoszenie Dobrej Nowiny o Królestwie Bożym, odpuszczania grzechów i leczenia ludzkich słabości. Konsekrowany (namaszczone) Duchem Świętym we Wcieleniu i w czasie chrztu staje się doskonałym kapłanem pełniącym misję Swego Ojca, której szczytowym momentem była Jego Tajemnica Paschalna, przez którą dokonał doskonałego uwielbienia Ojca i pojednania z Nim grzesznej ludzkości. Jego kapłaństwo jest więc rzeczywiste i definitywne ze względu na doskonałość ofiary (Hbr 10, 10—14), oraz trwa wiecznie, gdyż Chrystus przez swoją ofiarę wszedł do niebieskiego sanktuarium „aby wstawiać się przed obliczem Boga” (Hbr 9, 24) i „stał się sprawcą zbawienia wiecznego dla wszystkich ludzi, którzy Go słuchają” (Hbr 5, 9). Kapłaństwo Chrystusa jest więc fenomenem jedynym

w swoim rodzaju, nieporównywalnym z żadnym innym w dziejach religii, gdyż jest On jednocześnie kapłanem i ofiarą swego kapłaństwa przez to, że samego siebie złożył Bogu w ofierze. Dokonał tego najpierw w sposób mistyczny i sakramentalny w czasie Ostatniej Wieczerzy, a następnie rzeczywiście oddając swe życie na krzyżu. Następną charakterystyczną cechą kapłaństwa Chrystusa jest to, że nie opiera się ono na rytualnej konsekracji, lecz na otrzymanej od Ojca „misji”. Powołanie i misja są więc nierozdzielnie związane z Jego kapłaństwem, którego wypełnianie cechuje doskonale posłuszeństwo Ojcu i służba ludziom.

Kapłaństwo istniejące w Kościele wywodzi się z kapłaństwa Chrystusa. On jedyny i wieczny Kapłan dzieli się tą godnością z całym Kościołem — swoim Mistycznym Ciałem, którego jest Głową, dając wszystkim jego członkom, chociaż w różnym stopniu, udział w swoim kapłaństwie. Stąd kapłaństwo istniejące w Kościele pozostaje zawsze rzeczywistością względną w stosunku do kapłaństwa Chrystusa, skąd czerpie swe źródło. Tylko Chrystus jest kapłanem w sensie absolutnym i pełnym, każde inne kapłaństwo jest zawsze udziałem (*participatio*) w Jego kapłaństwie (KK 10; 28). Oznacza to, że kapłaństwo Chrystusa jest przyczyną sprawczą, gdyż pozwala zaistnieć, oraz przyczyną wzorczą, czyli ideałem kapłaństwa istniejącego w Kościele, które w obecnym okresie dziejów zbawienia stanowi widzialną realizację oraz wykonywanie jedynego i wiecznego kapłaństwa Chrystusa.

2. KAPŁAŃSTWO WSPÓLNE I KAPŁAŃSTWO SŁUŻEBNE

Kapłaństwo Chrystusa istnieje w Jego Kościele w podwójny sposób, jakby w dwóch wymiarach różniących się od siebie stopniem udziału w Jego godności kapłańskiej oraz stopniem zjednoczenia z Chrystusem i Kościołem. Ochrzczeni i bierzmowani stają się członkami Ciała Chrystusa — Kościoła i uczestniczą w godności kapłańskiego Ludu Bożego uprawniającej do składania Bogu prawdziwej ofiary, tj. Chrystusa i dołączania do niej ofiary własnego życia stając się przez to pośrednikami łaski i oddają prawdziwy kult Bogu. Niektórzy z nich otrzymują od Chrystusa szczególne powołanie a w czasie sakramentalnych święceń udział w funkcjach Głowy Mistycznego Ciała. Stąd ich kapłaństwo jest szczególne, chociaż wyrasta i opiera się na kapłaństwie wspólnym oraz zmierza do tego samego celu, tzn. uwielbienia Boga i uświęcenia ludzi. Istnieje jednak istotna różnica w realizacji tego celu. Sakramentalne święcenia uprawniają bowiem do „sakramentalnego” składania ofiary, czyli aktualizowania krzyżowej ofiary Chrystusa we wspólnocie kapłańskiego Ludu Bożego, aby w ten sposób umożliwić mu ofiarowanie jej Ojcu wraz z osobistymi ofiarami.

Różnica stopnia aktualizacji jednego kapłaństwa Chrystusa w Kościele ukazuje Jego podwójną w nim rolę: Chrystus jest Głową Kościoła, ale też tworzy z Kościołem jedno Ciało. Może więc przekazywać udział w swym kapłaństwie z dwóch tytułów: udziela go całemu Kościołowi czyniąc z niego swe „ciało kapłańskie”, ale też jako Głowa Ciała udziela go niektórym osobom, aby w Kościele byli znakiem obecności jego Głowy. Te dwie formy udziału w kapłaństwie Chrystusa odpowiadają dwóm aspektom jego funkcji kapłańskiej: kultowi i pośrednictwu (uświęceniu). Aspekt kultyczny jako doskonale oddanie się i posuszeństwo Ojcu obecny jest w kapłaństwie wspólnym wszystkich ochrzczonych, mocą którego siebie samych składają Bogu oddając Mu w ten sposób doskonały kult. Natomiast pośrednictwo należące wyłącznie do Chrystusa staje się udziałem niektórych ochrzczonych na mocy sakramentu święceń i ma na celu ukazanie obecności Chrystusa Kapłana i Pośrednika we wspólnocie wierzących. Stąd kapłaństwo służebne jest głównie pośrednictwem sakramentalnym i skierowane jest do aktualizacji kapłaństwa wspólnego w ofierze i sakramentach. Pozostaje jednak zawsze „drugorzędne” tak w stosunku do kapłaństwa Chrystusa — jest jego znakiem sakramentalnym, jak też w stosunku do kapłaństwa wspólnego, gdyż dopiero łącznie z nim nabiera pełnego sensu.

Między kapłaństwem wspólnym całego Ludu Bożego a kapłaństwem służebnym niektórych jego członków istnieje istotna różnica (KK 10). Oznacza to, że inaczej jest kapłanem jedynie ochrzczony i bierzmowany, a w inny sposób uczestniczy w kapłaństwie Chrystusa ten, kto otrzymał święcenia. Kapłaństwo służebne związane jest bowiem ze „świętą władzą” (KK 10) udzielaną w czasie święceń, dzięki której kapłan nie jest jedynie reprezentantem czy delegatem wspólnoty, lecz reprezentuje w niej Chrystusa działając w Jego imieniu (*in persona Christi*). Całość tej „świętej władzy” wyraża się w trzech głównych funkcjach właściwych kapłaństwu służebnemu: nauczaniu, uświęcaniu i kierowaniu. Tym jednak co najbardziej specyfikuje kapłaństwo służebne jest „władza” konsekrowania Eucharystii i ofiarowania jej Bogu w imieniu całego Ludu Bożego.

Kapłaństwo wspólne Ludu Bożego aktualizuje się również głównie w liturgii jako wspólnej czynności całego kapłańskiego Ciała Chrystusa, tj. Głowy i członków. W czasie liturgii różnica między kapłaństwem służebnym a wspólnym widoczna jest w relacji szafarz — przyjmujący sakrament. Nie znaczy to jednak, że jedynym działającym jest szafarz. Zarówno udzielający jak i przyjmujący sakrament działają po kapłańsku z tym, że jeden reprezentuje Chrystusa, właściwego kapłana, drugi zaś włącza się w ten akt Chrystusa i Kościoła, uświęca się i oddaje kult Bogu. Kapłaństwo wspólne związane jest więc również ze „świętą władzą”, mocą której wierni czynnie współdziałają w ofierze eucharystycznej i w liturgii sakramentów, będąc nawet szafarzami niektórych z nich.

3. SAKRAMENTY INICJACYJNE I KAPŁAŃSTWO WSPÓLNE

Podobnie jak Chrystus stał się Kapłanem Nowego Przymierza przez Tajemnicę Wcielenia i namaszczenie Duchem Świętym (chrzest w Jordanie) a następnie wypełnienie misji zleconej Mu przez Ojca, tak też chrześcijanin ma udział w kapłaństwie Chrystusa przez duchowe narodzenie z wody i Ducha Świętego (chrzest) oraz namaszczenie Duchem Świętym w sakramencie bierzmowania. W życiu chrześcijanina są więc również dwa istotne fakty, które miały miejsce w życiu Chrystusa: powołanie i misja. Przez chrzest „dostępuje się udziału w królewskim kapłaństwie Chrystusa” (OCh 12), aby „wraz z całym Ludem Bożym odprawiać pamiątkę śmierci i zmartwychwstania Pańa” (OCh 1). Ochrzczeni „ofiarując siebie samych razem z Chrystusem mają udział w powszechnej ofierze składanej Bogu przez Najwyższego Kapłana” (OCh 2). Liturgicznym znakiem włączenia ochrzczonego w królewskie kapłaństwo jest namaszczenie krzyżem (OCh 70).

Przekazanie ochrzczonego Daru Ducha Świętego przez biskupa (bierzmowanie) nawiązuje do chrztu Chrystusa w Jordanie i dnia Pięćdziesiątnicy Paschalnej. Można więc widzieć w sakramencie bierzmowania pełną konsekrację chrześcijanina i przekazanie mu misji Chrystusa Kapłana, Proroka i Króla, przez co staje się on w „doskonałszy sposób obrazem Chrystusa i członkiem Jego Kościoła” oraz zostaje posłany, aby wypełnić w świecie swoje dzieło (OB 22).

Chrzest i bierzmowanie skierowane są i znajdują swoje dopełnienie w celebracji eucharystycznej, w której „neofici podniesieni do godności królewskiego kapłaństwa mają własny i czynny udział” (OICA 34). Na czym ten „własny” udział wiernych w Eucharystii polega? W strukturze celebracji eucharystycznej należy wskazać na trzy istotne momenty: konsekracyjny, ofiarniczy i dopełniający. W konsekracji, czyli akcie dokonania ofiary, działa jedynie kapłan posiadający święcenia, który „in persona Christi” wypowiada słowa konsekracji. Natomiast w akcie złożenia ofiary i jej dopełnieniu w uczcie ofiarnej występuje on zawsze w łączności z całym kapłańskim Ludem Bożym. Złożenie bowiem Bogu ofiary należy do Chrystusa, ale także do całego Jego Ciała — Kościoła, tj. Głowy i członków (*totus Christus*). W Eucharystii Chrystus ofiaruje się Ojcu, ale także całe Jego Ciało — Kościół ofiaruje Chrystusa i siebie z Nim. Istnieje jednak różny sposób ofiarowania zależny od stopnia uczestnictwa w kapłaństwie Chrystusa. Kapłani działając „in persona Christi” ofiarują Chrystusa sakramentalnie i w imieniu całego Ludu składają ofiarę „rytualnie”. Wierni natomiast składają duchowo ofiarę Chrystusa i z nią samych siebie. Mają więc własny udział w ofierze eucharystycznej nie tylko przez to, że ją potwierdzają i przyjmują Komunię, ale także dlatego, że „na mocy swego królewskiego kapłaństwa współdziałają w ofiarowaniu Eucharystii” (KK 10). Jeśli

zaś składanie Bogu ofiary jest czynnością ściśle kapłańską, to konsekwentnie wspólne kapłaństwo wiernych jest prawdziwym i rzeczywistym udziałem w kapłaństwie Chrystusa.

4. KAPŁAŃSTWO WSPÓLNE I LITURGIA GODZIN

Ponieważ Liturgia Godzin jest „głosem Kościoła, czyli całego Mistycznego Ciała, które publicznie wielbi Boga” (KK 99) oraz należy do „pierwszorzędnych funkcji Kościoła” (IGLH 1), jej sprawowanie jest dziełem całego Ludu Bożego. Podstawą teologiczną uprawniającą wszystkich członków Kościoła do sprawowania Liturgii Godzin jest udział w kapłaństwie Chrystusa, w którym „uczestniczy całe Ciało Kościoła, tak, że ochrzczeni przez odrodzenie i namaszczenie Duchem Świętym są poświęceni jako duchowy dom i święte kapłaństwo oraz stają się zdolni do podjęcia kultu Nowego Testamentu” (IGLH 7). Dlatego Liturgia Godzin jest modlitwą „totius populi Dei”, w której „Kościół wypełniając funkcję kapłańską swej Głowy, składa nieustannie Bogu ofiarę czci, to jest owoc swoich warg, które wyznają Jego imię” (IGLH 15). Godność i wielkość tej modlitwy tkwi w tym, że „uczestniczy we czci, jaką ma Jednorodzony względem Ojca oraz w modlitwie, którą Syn Boży wypowiadał słowami za swego życia ziemskiego, a którą teraz także w imieniu i dla zbawienia całego rodzaju ludzkiego kontynuuje nieustannie w całym Kościele i we wszystkich swoich członkach” (IGLH 7). Nic więc dziwnego, że Kościół poleca Liturgię Godzin wszystkim swoim członkom, a więc także tym, którzy na mocy prawa nie są do niej zobowiązani, aby przez nią przyczyniali się do zbawienia świata (IGLH 27).

Uczestnictwo wszystkich wiernych w Liturgii Godzin wynika także stąd, że podobnie jak inne czynności liturgiczne „nie ma ona charakteru prywatnego, lecz odnosi się do całego Ciała Kościoła, uwidacznia je i na nie oddziaływuje” (IGLH 20; KL 26). Na mocy więc zjednoczenia z Chrystusem w sakramentach inicjacyjnych, cały Kościół uczestniczy w hymnie chwały Najwyższego Kapłana, wypełniając Jego nakaz nieustannej modlitwy, ukazuje przez to naturę modlącego się Kościoła (por. IGLH 8).

5. KAPŁAŃSTWO SŁUŻEBNE W ŚWIETLE KSIĄG LITURGICZNYCH

Kapłaństwo hierarchiczne, czyli służebne posiada trzy stopnie: biskupstwo, prezbiterat i diakonat (KK 28). Drugi stopień kapłaństwa określanymi jest obecnie, zarówno w dokumentach Vaticanum II jak i w późniejszych wypowiedziach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła terminem *presbyter*. Występujący w księgach liturgicznych termin *sacerdos* odnosi się także do prezbitera, o ile wypełnia on funkcje liturgiczne.

Istniejące w trzech różnych stopniach kapłaństwo służebne przekazywane jest w obrzędzie święceń, który obecny Pontyfikał określa jako *ordinatio*. Istotna część liturgii święceń, którą stanowi modlitwa po włożeniu rąk, nazywana jest *oratio consecrationis*. Także obrzęd święceń biskupa określa się jako *Ordinatio* (a nie jak dotąd *consecratio*), przez którą nowy biskup włączany zostaje do *ordo episcoporum* reprezentowanego przez przynajmniej trzech biskupów biorących udział w obrzędzie święceń.

Liturgia święceń wskazuje wyraźnie, że stopnie kapłaństwa hierarchicznego istnieją w Kościele z Bożego ustanowienia, a ci, którzy je otrzymują, są przez Niego wybrani (powołani) i przeznaczeni (misja) do określonych zadań w Kościele. Powołanie i przekazanie misji dokonuje się w czasie święceń (*ordinatio*) przez posługę biskupa (biskupów), który włącza coraz to nowe osoby do prezbiterium diecezjalnego lub do kolegium biskupów. Członkowie hierarchii nie są więc wybierani ani delegowani przez wspólnotę, lecz otrzymują „świętą władzę” od Boga, który sam ich wybiera i posyła, obdarzając świętą łaską, aby czuwali nad Jego Ludem i przyczyniali się do wzrostu Kościoła. Przekazywane w akcie liturgicznym kapłaństwo hierarchiczne nie jest więc aktem jurysdykcyjnym, lecz sakramentem udzielającym łaski i przez charakter sakramentalny upodabniającym do Chrystusa — Kapłana, Głowy Ciała Mistycznego oraz uzdalniającym do działania *in personi Christi* we wspólnocie Kościoła (KK 21; DK 2).

Pełnię kapłaństwa hierarchicznego posiadają jedynie biskupi jako następcy kolegium Apostołów (PRE 18), natomiast prezbiterzy i diakoni są współpracownikami (*cooperatores*) biskupów w wykonywaniu ich potrójnej funkcji (DB 2; 11—18). Według modlitwy konsekracyjnej zadanie biskupa polega przede wszystkim na zarządzaniu lub kierowaniu oraz wykonywaniu funkcji najwyższego kapłana (PRE 26). Władza biskupa pochodzi od Boga w sposób pośredni. Najpierw Bóg obdarzył nią Swego Syna, On przekazał ją Apostołom, z kolei od Apostołów przechodzi ona na ich następców przez święcenia (*ordinatio*). W ten sposób misja otrzymana przez Chrystusa od Ojca, przekazywana Apostołom i ich następcom trwać będzie aż do końca świata (KK 19—20). Biskup posiadający namaszczenie Duchem Świętym upodabiające go do Chrystusa i włączające do kolegium biskupów, stoi na czele Kościoła lokalnego, którego jest najwyższym pasterzem i znakiem obecności samego Chrystusa (PRE 18), aby nauczać, uświęcać i kierować Jego Ludem (KK 21). Z faktu przynależności do kolegium na każdym biskupie spoczywa obowiązek troski o cały Kościół (DB 3—7). Związek biskupa z kolegium i Kościołem powszechnym widoczny jest w liturgii święceń, którą sprawują przynajmniej trzej biskupi jako reprezentanci całego kolegium. Szczególnego znaczenia nabiera również gest włożenia rąk przez biskupów konsekраторów. Oznacza on i symbolizuje jedność

Kościoła lokalnego, na którego czele będzie stał odtąd nowy biskup z Kościołem powszechnym reprezentowanym przez obecnych biskupów. Fakt ten implikuje ponadto uznanie apostołowości tego Kościoła lokalnego przez kolegium biskupów i oznacza jego jedność z Kościołem powszechnym wraz z całą jego tradycją i dyscypliną. Potwierdzeniem tego są pytania skierowane do elekta w czasie liturgii święceń; czy będzie zachowywał i strzegł depozytu wiary i budował Kościół „in unitate cum ordine Episcoporum”, uznając zwierzchnią władzę i posłuszeństwo następcy św. Piotra (PRE 19). W ten sposób biskup staje się znakiem jedności i reprezentantem Kościoła lokalnego wobec Kościoła powszechnego. Pontyfikał jednocześnie wyraźnie zaznacza, że funkcje swe winien biskup spełniać jako sługa Chrystusa i szafarz Bożych tajemnic, postępując z ojcowską i braterską miłością, pamiętając zawsze, że stojąc na czele powierzonej sobie owczarni powinien „magis prodesse quam praeesse” (PRE 18).

W ścisłym związku z kapłaństwem biskupów pozostaje kapłaństwo prezbiterów. Razem ze swoim biskupem prezbiterzy tworzą kolegium — prezbiterium i nazywani są „cooperatores et adiutores ordinis episcopalis” (PRP 14; 15), złączeni z biskupem są jednak podporządkowani mu w wykonywaniu funkcji kapłańskich (episcopo iuncti et subditi — tamże). Prezbiterzy podobnie jak biskupi przez święcenia upodobniają się do Chrystusa Kapłana, działają w Jego imieniu jako prawdziwi kapłani Nowego Testamentu.

Istotne idee teologii prezbiteratu zawiera Pontyfikał głównie w postaci formuły liturgicznej, którą jest modlitwa konsekracyjna podobna w swej strukturze do modlitwy eucharystycznej, gdyż można w niej widzieć rozbudowaną anamnezę, krótką epiklezę, prośby i końcową doksologię (PRP 22).

Początek modlitwy konsekracyjnej wspominając zbawczą działalność Boga w historii Starego i Nowego Testamentu ukazuje zadania prezbiterów we właściwym kontekście historiozbawczym, zaznaczając jednocześnie, że dar kapłaństwa pochodzi od Boga i ma na celu służbę ludziom. Wspomnienie Mojżesza nawiązuje do funkcji kierowania; do funkcji kultycznej, składania ofiar odnosi się wzmianka o Aaronie i jego synach. Wreszcie nawiązanie do misji Apostołów jako nauczycieli wiary wskazuje na funkcję nauczycielską prezbiterów. Te trzy funkcje wykonują prezbiterzy jako wypróbowani współpracownicy biskupa. Z kolei w epiklezie zawarta jest prośba o dar Ducha świętości, który udzieli kandydatom godności kapłańskiej, aby byli wiernymi współpracownikami biskupów i nieśli Ewangelię aż na krańce ziemi, jednocząc wszystkie narody we wspólnej wierze.

Na szczególną uwagę zasługuje eklezjalny i misyjny charakter końcowej części modlitwy konsekracyjnej, będącej pod wyraźnym wpływem KK 28, gdzie mowa jest o udziale prezbiterów w dziele apostołskim biskupów dla budowania całego Kościoła. Przez łączność

z biskupem jako członkiem kolegium biskupów, działalność pasterska prezbiterów nabiera prawdziwie charakteru apostołskiego i eklezjalnego. Łączy się z tym także rewaloryzacja znaczenia „prezbiterium” jako logiczna konsekwencja „odkrycia” kolegialności biskupów. Podobnie jak biskupi tworzą kolegium z następcą św. Piotra, tak też prezbiterzy tworzą kolegium wokół biskupa i w łączności z nim (por. KK 26). Wszystko to wskazuje na jedność kapłaństwa służebnego, które opiera się na jedności konsekracji i misji oraz „wspólnym udziale w tym samym kapłaństwie i posługiwaniu” (DK 7). Prezbiterzy pozostają również w ścisłej i braterskiej łączności z innymi kapłanami „szczególnie zaś w diecezji, której służbie są oddani pod zwierzchnictwem własnego biskupa, tworząc jeden zespół prezbiterów” (DK 8). Sakramentalne braterstwo prezbiterów wyraża w liturgii święceń gest włożenia rąk i pocałunek pokoju.

Udział w kapłaństwie służebnym mają także diakoni, którym wkłada się ręce „non ad sacerdotium, sed ad ministerium” (KK 29). Istotą posługi diakona jest więc służba. Chodzi tu o służbę ołtarzową, słowu Bożemu i dzieła miłosierdzia popełnione w imieniu biskupa lub proboszcza (PRD 14). Na pierwsze miejsce wysuwa się więc nie służba biskupowi, lecz służba całemu Ludowi Bożemu: „służą Ludowi Bożemu w łączności z biskupem i jego kapłanami” (KK 29).

Modlitwa konsekracyjna w czasie święceń diakonatu ukazuje jego naturę i funkcje wynikające ze szczególnego udziału w kapłaństwie Chrystusa. Treść jej sugeruje ideę służby hierarchii przez wspomnienie wyboru pierwszych diakonów i wylicza ich zadania w dziedzinie liturgii i *caritas*. Nie ma w niej jednak wzmianki o posłudze słowa, być może dlatego, że będzie później ryt przekazania Ewangelii. Brak jest również w modlitwie konsekracyjnej święceń diakonatu wyraźnego odniesienia służby diakańskiej do całego Ludu Bożego. Jednak w świetle całej liturgii święceń, diakonat przedstawia się jako *ministerium* w służbie Chrystusa obecnego w ludzie Bożym i członkach wyższej hierarchii. Diakonat stanowi pierwszy stopień urzędu hierarchicznego związanego z konsekracją sakramentalną. Istotą posługi diakona jest łączenie służby charytatywnej, katechetycznej i liturgicznej, których ośrodkiem jest Eucharystia.

6. MSZA KRZYŻMA — CELEBRACJĄ KAPŁAŃSKIEGO LUDU BOŻEGO

Jedność kapłaństwa istniejącego w Kościele najlepiej wyraża i ukazuje koncelebra Eucharystii pod przewodnictwem biskupa (KL 57). Fakt, że „Kościół ujawnia się przede wszystkim w pełnym i czynnym uczestnictwie całego świętego ludu Bożego w tych samych obchodach liturgicznych, głównie w tej samej Eucharystii, w jednej modlitwie i przy jednym ołtarzu pod przewodnictwem biskupa otoczonego kapłanami i sługami ołtarza” (KL 41) staje się dla wszyst-

kich widoczny i możliwy do przeżycia zwłaszcza w liturgii Mszy krzyżma w Wielki Czwartek. Koncelebrowana przez biskupa diecezjalnego z przedstawicielami miejscowego prezbiterium Eucharystia staje się widzialnym znakiem jedności prezbiterów ze swoim biskupem oraz epifanią Kościoła jako Ciała Chrystusa organicznie uporządkowanego, które w różnych posługach i charyzmatkach wyraża dar Ducha Świętego dany całemu Kościołowi. W celebracji tej ukazuje się Kościół jako Lud Boży mający w różnym stopniu udział w jednym kapłaństwie Chrystusa: jedni kapłaństwo wspólne, inni służebne czyli hierarchiczne. Z tej racji Mszę krzyżma można uważać za prawdziwe święto kapłaństwa istniejącego w Kościele, w której obrzęd poświęcenia krzyżma nabiera właściwego znaczenia przez odniesienie go do konsekracji kapłańskiej całego Ludu Bożego w chrzcie, bierzmowaniu i sakramencie święceń. Poświęcenie krzyżma przez biskupa wyraża i oznacza pełnię jego kapłaństwa, a używanie go następnie do chrztu i bierzmowania przez prezbiterów ukazuje biskupa jako arcykapłana swej owczarni.

Teksty formularza mszalnego oraz modlitwy poświęcenia oleju świętego krzyżma te prawdy bardzo wyraźnie uwypatniają. Już antyfony na wejście stwierdza, że „Chrystus uczynił nas królestwem i kapłanami Boga i Ojcu Swemu” (Ap 1, 6). Liturgia słowa przypomina namaszczenie, którego udziela Duch prorokowi, aby głosił dobrą nowinę o wyzwoleniu (Iz 61, 1—9). W Ewangelii Jezus odnosi to proroctwo do siebie, przedstawiając się jako Prorok namaszczony Duchem Świętym, aby głosić wyzwolenie uciśnionym (Łk 4, 16—21). Drugie czytanie z Ap 1, 5—8 wychwala Chrystusa, który uczynił z nas lud kapłański Nowego Przymierza. Podobne myśli wyrażają modlitwy mszalne.

Najpełniej jednak teologię kapłaństwa istniejącego w Kościele wyraża prefacja Mszy świętego krzyżma. Chrystusa namaszczonego Duchem Świętym ustanowił Bóg Najwyższym Kapłanem Nowego i wiecznego Przymierza oraz postanowił, aby jedyne Jego kapłaństwo trwało na zawsze w Kościele. Kapłaństwo Chrystusa trwa w Kościele w podwójny sposób: jako kapłaństwo wspólne, królewskie, udzielane całemu Ludowi Bożemu oraz kapłaństwo służebne otrzymywane przez włożenie rąk w celu: odnawiania w imieniu Chrystusa zbawczej ofiary; przygotowywania wiernym stołu uczy pascchalnej; karmienia Ludu Bożego słowem i uświęcenia go przez sakramenty; świadczenia wśród ludzi o Chrystusie przez wiarę i miłość. W tym świetle kapłaństwo służebne jawi się głównie jako skierowane ku służbie Bogu i Jego Ludowi. Potwierdza to również obrzęd odnowienia przyrzeczeń kapłańskich dokonywany w tym dniu przed biskupem i zgromadzonym ludem. W formule przyrzeczeń zawarte są trzy istotne funkcje związane z kapłaństwem służebnym: nauczanie, uświęcanie i kierowanie Ludem Bożym. Z kolei cały Lud kapłański modli się za swoich prezbiterów i biskupów, aby jako

„wierni służy Chrystusa” prowadzili go do Niego, a biskup — aby był wśród ludu żywym i doskonałym obrazem Chrystusa Kapłana, dobrego Pasterza i sługi wszystkich. Kapłańskie działanie całego Kościoła ukazuje się wreszcie w samym obrzędzie poświęcenia krzyżma, w którym można widzieć prawdziwą „koncelebrę”: biskup jako przewodniczący zgromadzenia odmawia modlitwę konsekuracyjną, prezbiterzy wkładają ręce, diakoni przygotowują i przynoszą olej, obecni wierni uczestniczą w modlitwach. Wreszcie we wspólnej celebracji eucharystycznej kapłańskie działanie całego zgromadzenia osiąga swój moment szczytowy.

W podsumowaniu należy stwierdzić, że zarówno kapłaństwo wspólne jak i służebne jest uczestnictwem w kapłaństwie Jezusa Chrystusa i opiera się na powołaniu i misji otrzymanej bądź to w sakramentach inicjacyjnych, bądź w czasie święceń sakramentalnych. Kapłaństwo całego Ludu Bożego i kapłaństwo służebne posiada także ten sam cel główny, chociaż realizuje go w różnych sposób, stosownie do posiadanych uzdolnień i uprawnień, których podstawą są charakterystyki sakramentalne. Kapłaństwo istniejące w Kościele realizuje się głównie w sprawowaniu liturgii, jako wspólnym dziełem całego Ciała Chrystusa, tj. Głowy i członków.

Lublin

KS. CZESŁAW KRAKOWIAK

SKRÓTY I LITERATURA:

OCh — Obrzędy chrztu dzieci według Rytuału Rzymskiego, Katowice 1972
 OB — Obrzędy bierzmowania według Pontyfikatu Rzymskiego, Katowice 1975

OICA — Ordo initiationis christianae adultorum, Roma 1972

IGLH — Institutio generalis Liturgiae Horarum, Roma 1973

PRE — Pontificale Romanum, Roma 1968, De ordinatione episcopi

PRP — Pontificale Romanum, De ordinatione presbyteri

PRD — Pontificale Romanum, De ordinatione diaconi

O. Semmelroth, *Il ministero sacerdotale*, Roma 1964; R. Masi, *Il sacerdozio e l'Eucaristia nella vita della Chiesa*, Roma 1969; A. Favale (red), *I sacerdoti nello spirito del Vaticano II*, Torino 1968; G. de Rosa, *Voi siete un sacerdozio regale. Il sacerdozio comune dei cristiani*, Roma 1979; Y. Congar — J. Frisque, *I preti. Formazione, ministero e vita*, Roma 1970; A. M. Roguet, *Les nouveaux rituels d'ordination*, LMD nr 94, 1968 s. 179—189; B. Botte, *L'ordination de l'évêque*, LMD nr 98, 1969 s. 113—126; M. Cnudde, *L'ordination des diacres*, tamże s. 73—94; P. Journel, *Le nouveau rituel d'ordination*, tamże s. 63—72; B. Kleinheyer, *L'ordination des prêtres*, tamże s. 95—112; Tenze, *La riforma degli ordini sacri*, RiL 56 (1969) 8—24; E. J. Lengeling, *Teologia del sacramento dell'Ordine*, tamże s. 25—54; A. Pistoia, *Note sulla teologia del nuovo rito delle ordinazioni*, EphLit 83 (1969) 88—98; A. Rose, *La prière de consécration pour l'ordination épiscopale*, LMD nr 98, 1969 s. 127—142; G. Rambaldi, *Il sacerdozio e il senso della Chiesa nei documenti conciliari del Vaticano II*, „Seminarium” 28 (1976) 571—590; G. Wainwright, *Quelques aspects théologiques de l'ordination*, LMD nr 139, 1979 s. 31—72.